

EESTI NSV PÕLLUMAJANDUSE MINISTEERIUM
EESTI MAAVILJELUSE JA MAAPARANDUSE
TEADUSLIKU UURIMISE INSTITUUT

TAIMEKASVATUSALASTE JUHENDITE SARI

10

VALGE MESIKA
AGROTEHNIKA
EESTI NSV-s

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS · TALLINN · 1961

A-23684

EESTI NSV PÖLLUMAJANDUSE MINISTEERIUM
EESTI MAAVILJELUSE JA MAAPARANDUSE
TEADUSLIKU UURIMISE INSTITUUT

Taimikasvatusalaste juhendite sari

10

VALGE MESIKA
AGROTEHNIKA
EESTI NSV-s

RAAMATUKOGU
TARTU ÜLISKOOL

1961

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS — TALLINN

Seitseaastaku ülesannete täitmine põllumajanduses sõltub oluliselt liblikõieliste kultuuride kasvupinnast ja saagikusest.

Ristikute, lutserni, valge mesika ja lupiini kasvupinna laiendamine aitab lahendada mullaviljakuse suurendamise ja valgurikaste söötade tootmise probleemi.

Valge mesikas (*Melilotus albus* M.) on kaheaastane liblikõieline taim, mida tuntakse meie vabariigi põllumajanduses umbes 35 aastat. Teda kasutatakse nii haljasväetis-, sööda- kui ka meetaimena. Kuid arvestades valge mesika seemnekasvatuse lihtsust ja suurt paljunemiskoefitsienti, ei saa selle kultuuri senise levikuga veel rahule jääda. Isegi pealevikualal — karbonaatsel mullal, kus valge mesika kasvatamine on tunduvalt lihtsam kui happelisel mullal, esineb ebaõnnestumisi. Peamiseks põhjuseks on pealiskaudne, sageli ka asjatundmatu suhtumine valge mesika kasvatamisse. On selge, et iga kultuuri agrotehnika rakendamisse, sealhulgas ka valge mesika omasse, tuleb suhtuda niisama nõudlikult, kui seda tehakse maisi puhul. Siis pole karta ebaõnnestumist.

1. Valge mesika tähtsusest

Valge mesikas on hästiasuv haljasväetise-, sööda- ja meetaim.

Et seni ei ole meil orgaanilisi väetisi veel piisavalt (keskmiselt 5,5 tonni põllumaa hektari kohta), siis on haljasväetis põllukultuuride saagi suurendamisel möödapääsmatult vajalik.

Kuusiku ja Polli katsebaasi ning vabariigi teiste majandite tootmiskogemuste põhjal vastab valge mesika väetisväärtus sõnnikule ning kohati isegi ületab seda. Polli kat-

sebaasis aastail 1955—1958 korraldatud orgaaniliste väetiste võrdluskatsete keskmisena oli talinisu terasaak hektarile antud 30 tonni sõnniku mõjul 22,4 ts hektarilt, 24,5 tonni valge mesika haljasmassi mõjul aga 22,6 ts hektarilt (kogu katsepind sai 7 tonni põlevkivituhka hektarile).

Valge mesikas on valgurikas söödakultuur. Teda võib kasutada haljassöödaks, koristada heinaks või sileerida. A. Muuga ja A. Ilusa 1957. aastal väljaantud tabelite «Eesti söötade keemiline koostis ja toiteväärtus» järgi sisaldab valge mesika haljasmass 17,2% kuivainet, 3,5% toorproteiini ja teda läheb söötühikusse keskmiselt 7,7 kg. Suure valgusisalduse tõttu on valge mesikas heaks lisaks suhteliselt valguvaesele maisile. Seoses kumariinivaba mesika aretamisega Saksa Demokraatlikus Vabariigis ja Kanadas kasvab valge mesika tähtsus ka söödakultuurina.

Uhehektarine valge mesika seemnepõld võib anda kuni 1 tonn kvaliteetset mett. Mesindusspetsialistide arvates on valge mesikas Eesti tingimustes parim kultuurmeetaim.

2. Valge mesika bioloogilised iseärasused

Valge mesikas on lubjalembene taim ning vajab kasvuks karbonaatseid või neutraalseid muldi.

Nagu kõik liblikõielised, on ka valge mesikas sümbioosis vastava mügarbakteri (*Rhizobium meliloti*) rassiga. Mügarbakterid seovad õhulämmastikku, mida kasutavad ka mesikataimed. Spetsiaalsete mügarbakterite puudumisel mullas pidurdub mesikataimede normaalne kasv ja arenemine ning saak jääb napiks. Normaalse kasvu ja arenemise korral jätab valge mesikas ainult tüü- ja juurejätmetega mulda keskmiselt 100—120 kg lämmastikku hektari kohta, mis vastab 5—6 ts ammoniumsulfaadile.

Valge mesikas on külma- ja põuakindel. Ta ei talu aga niiskeid muldi, kus juurestiku arenemine on nõrk.

Kuusiku katsebaasi uurimisandmete põhjal oleneb valge mesika talvekindlus külviaastal peamiselt varuainete ümberpaiknemisest lehtedest juurtesse külviaasta sügisel. Et see kulgeks normaalselt, tuleb katteviljata või kattevilja alla külvatud mesikas (järelikut ka kattevilja) koristada külviaastal augustikuu I—II dekaadil. Et mesikataimedele jääks rohelist lehti ja varrepungi varuainete assimilatsiooniks, peab niitma tavalisest kõrgemalt — umbes 15 sm kõr-

guselt. Koristamist augustikuu viimasel dekaadil või septembris tuleb vältida. Hilisem koristamine (oktoobris, novembris) soodustab talvekindluse suurenemist (praktiliselt on see aga võimalik ainult katteviljata külvi puhul).

Kuusiku katsebaasi uurimistööd näitavad, et mesika ülekasvamine katteviljadest külviaastal on kahjulik, sest alumised varreosad laasuvad ja pärast sügisest koristamist ei jää tüüle varuainete assimilatsiooniks vajalikke lehti. Lehtede puudumine tüüosadel võib põhjustada ka talvepungade puhkemist, mistõttu taimed talvel kergemini hävivad. Ülekasvamise vältimiseks tuleb valge mesikas kattevilja alla külvata kuivematel muldadel kattevilja tärkamisel, niiskematel muldadel 1—2 pärislehe järgus.

Juurestiku ehituse tõttu (tugev koonusjas peajuur väheste kõrvaljuurtega) kannatab teise aasta mesikas tunduvalt rohkem kevadise mullast väljakergitamise tagajärjel kui teised kultuurid. Eriti ilmneb see liigniisketel raskema lõimisega muldadel.

Valge mesikas paistab teisel kasvuaastal silma varase ja kiire kasvu poolest, mis katseasutuste ja tootmismajandite kogemustel võimaldab saada juunikuu keskel 130—170 ts haljasmassi hektarilt. Ka ädalasaak on hea, ulatudes keskmiselt 150—180 tsentnerini hektarilt.

3. Valge mesika söödaks ja haljasväetiseks kasvatamise agrotehnika

Mullastik. Valge mesikas vajab normaalseks kasvuks lubjarikkaid muldi. Ka nõrgalt happelistel muldadel võib õige agrotehnika rakendamisel rahuldavaid saake saada, kuid mesikakasvatus pole seal kindel. Keskmiselt kuni tugevasti happelistel muldadel ei saa aga mesikat muldade lupjamiseta kasvatada. Polli katsebaasi kogemustel ei teki happelistel muldadel sümbioosi mesikataimede ja mügarbakterite vahel: taimed on kidurad, kollakas-rohelised ning hävinevad esimese kasvuaasta suve ja järgneva talve jooksul täielikult.

Külvide planeerimisel tuleb silmas pidada, et mesikale sobivad kõige enam liivsavi- ja saviliivmullad. Kuid tänu sellele, et ta juurestik on tugev ja tungib sügavale, annab mesikas rahuldavat saaki ka liivmuldadel. Valge mesikas nagu lutserngi ei talu kõrget põhjaveeseisu ja üleujutust.

Koht külvikorras. Koht külvikorras oleneb eelkõige kasvatamise viisist ja eesmärgist. Levinum ja ökonoomsem on valge mesika kasvatamine kattevilja all haljasväetiseks taliviljadele. Sel juhul külvatakse mesikas kesale eelneva suviteravilja (odra, kaera) alla. Kui teravili ei jõua mesika optimaalseks niitmise ajaks (augustikuu I—II dekaad) valmida, tuleb see koristada siloks või haljassöödaks.

Valget mesikat võib kasvatada ka katteviljata. Katseasutuste andmetel on haljasmassisaak sel juhul külviaasta sügisel umbes $\frac{1}{3}$ võrra suurem kui külvil kattevilja alla ja ulatub keskmiselt 120—150 ts-ni hektarilt. Seega võib juba külviaastal saada keskmiselt 1400—1800 sü valgurikast sööta hektarilt. Mesika kasutamine teisel kasvuaastal on analoogiline kattevilja alla külvatud mesikaga.

Üldiselt tuleks valge mesikas külvata suhteliselt hea niiskusrežiimi ja suurema viljakusega muldadele, teisi orgaanilisi väetisi (sõnnik, kompostid) kasutada aga halvema niiskusrežiimi ja väiksema viljakusega muldadel. Paremates mullastikutingimustes on valge mesika kasvatamine kindlam ja saak suurem, rohkem saadakse väärtuslikku sööta ning enam antakse mulda orgaanilist ainet ja lämmastikku.

Väetamine ja lupjamine. Tänu tugevale juurestikule ja heale toitainete omastamise võimele on valge mesikas väetiste suhtes vähem nõudlik kui enamik teisi põllumajanduskultuure. Sellest ei tule aga järeldada, nagu ei vajaks valge mesikas üldse väetamist. Vastupidi — valge mesika väetamine fosfor- ja kaaliumväetistega on vajalik ja annab häid tulemusi. Fosforväetistest on soovitatav anda segafosfaati (vahekorras 1:1) 2—3 ts hektarile ja kaaliumväetistest kloorkaalit 1—1,5 ts hektarile. Mineraalväetised tuleb anda kevadel kultiveerimise alla.

Happelistel muldadel on tähtsaimaks agrotehniliseks võtteks lupjamine. Polli katsebaasis aastail 1954—1960 tehtud katsed näitasid järgmist.

1. Happelisi muldi tuleb lubjata vähemalt poole hüdrofüütilise happesuse normi ulatuses, s. o. tuleb anda keskmiselt 6—10 tonni õhukuiva lubiväetist hektari kohta. Saagi suurenemine, võrreldes lupjamata variantidega, oli kolme katseaasta keskmisena 854,7%.

2. Lupjamilisel on tingimata vaja anda osa lubiväetisest ülemisse 0—5 sm (veel parem 0—10 sm) sügavusse mullakihti, s. o. kas kultiveerimise alla või vahetult mesika-

seemnete külvi eel mullapinnale. Sel juhul tekib sümbioos mesikataimede ja mügarbakterite vahel paremini, millega luuakse normaalsed tingimused mesikataimede kasvuks ja arenemiseks ning välditakse mesikataimede hulgalist väljalangemist külviaastal ja järgmisel talvel.

3. Lubiväetiste andmine kahes osas (pool kogusest künni ja pool kogusest kultiveerimise alla) tagab küll veidi suurema mesika haljasmassisaagi kui terve koguse andmine kultiveerimise alla, kuid majanduslikult see end ei õigusta. Otstarbekohasem on lubiväetisi anda vähemalt poole hüdro-lüütilise happesuse normi ulatuses (6—10 tonni hektarile) kultiveerimise alla.

4. Soodsaim lubiväetiste andmise aeg on pärast sügiskünni. Tasastel pindadel, kus pole karta väetiste kokkukandumist pinnavele mõjul, võib lubiväetisi anda talvel ja nad kevadel esimesel mullaharimise võimalusel sisse kultiveerida. Häid tulemusi on saadud ka lubiväetiste kevadisel andmisel kultiveerimise alla.

5. Täiendava võttena lupjamise kõrval tuleb soovitada mesikaseemnete puuderdamist pärast inokuleerimist (kui seemned on veel niisked) peene põlevkivituhaga. Põlevkivituhka kulub ühe hektari seemnenormi kohta 5—6 kg. Puuderdamisel seeme taheneb ja on seega kohe külvikõlblik. Kustutatud lubjaga ei ole soovitatav puuderdada.

Seemnete külviks ettevalmistamine. Skarifitseerimine. Osa valge mesika seemneid, nn. kõvad seemned, on kaetud niivõrd tugeva kestaga, et nad tavalistes idanemistingimustes vett läbi ei lase ega idane. Kõvade seemnete protsent võib ulatuda isegi 75-ni. Et idanevust suurendada, tuleb seemneid enne külvi hõõruda. Hõõrumisel kriimustatakse seemnekesta, mille kaudu vesi pääseb seemnesse ja seeme hakkab idanema. Seemnesesika masindamisel ristikeina peksumasinaga, mis on varustatud hõõrujaga, ei ole seemnete täiendav hõõrumine vajalik. Kui seemet kohe pärast masindamist ei hõõruta, tuleb seda teha tingimata enne külvi. Selleks on otstarbekas kasutada ristikuseemnehõõrujat. Polli katsebaasis on mesikaseemneid hea eduga hõõrutud ka veskis vastavalt reguleeritud veskikivide vahel. Nimetatud võimaluste puudumisel tuleb hõõrumiseks kasutada puhtimisaparaati, kuhu seeme puistatakse koos teravarservalise liiva või klaasipuruga. Hõõrumise tulemusena suureneb mesikaseemnete idanevus keskmiselt 50—60% võrra.

Inokuleerimine. Kui mesikat külvatakse esmakordselt, tuleb mesikaseemneid enne külvi tingimata inokuleerida, s. t. mügarbakteritega idutada. Happeliste muldade piirkonnas on vaja inokuleerida eranditult kõiki mesikakülve, vaatamata sellele, kas neil aladel on varem mesikat kasvatatud või mitte.

Mügarbakteritest koosnevad bakterväetist — nitragiini toodetakse Eestis Saue Bakterväetiste Laboratooriumis. Üks pudel nitragiini on ette nähtud ühe hektari külvisse (25—35 kg) inokuleerimiseks.

Nitragiini tuleb kuni külvipäevani hoida suletud pudelis pimedas kuivas ja jahedas kohas (temp. 1—10°). Kui nitragiinipudel külmub, tuleb see aegamööda üles sulatada ja säilitada kuni kasutamiseni nõutud temperatuuril. Enne külvi tuleb nitragiin nõusse valada ning veega lahjendada, arvestusega 2—2,5 klaasi vett ühe pudeli nitragiini kohta. Saadud poolvedel segu tuleb vähehaaval mesikaseemnetele valada ja segada, nii et kõik seemned oleksid niisked. Seejärel tuleb seemneid taheneda lasta ja siis külvata. Nitragiini ja inokuleeritud seemneid tuleb hoida päikesekiirte eest.

Senistel kogemustel peab happelistel muldadel suuremaid nitragiininorme kasutama — 1,5—2 pudelit ühe hektari külvinormi kohta.

Inokuleerimata või puudulikult inokuleeritud seemnetega külv jääb hõredaks ja taimed on jõuetud. Nii hävinesid Polli katsebaasis 1956.—1960. aasta katsetes inokuleerimata seemnetest kasvanud mesikataimed juba külviaasta sügiseks peaaegu täielikult.

Külv. Külviaeg. Katsed ja tootmiskogemused näitavad, et valget mesikat tuleb külvata vara (maikuu I poolel). Muld on siis küllalt niiske ja ei ole karta ka mullakooriku teket. Enamasti ei peeta seda nõuet silmas. Üldiselt tuleb valge mesikas külvata üheaegselt põldheinaga.

Külvinorm. Külvikonditsioonis on valge mesika seemne keskmine külvinorm 25—35 kg hektarile, kusjuures happelistel muldadel kasutatakse suuremat normi.

Külviviis. Mesikat võib külvata katteviljata või kattevilja alla. Enamasti külvatakse teda kattevilja alla. Katteviljata külvi puhul on esimese aasta mesikataimed Polli katsebaasi andmetel 15—20 sm kõrgemad kui kattevilja alla külvil ning sama kasvuaasta sügisel võib saada hektarilt 120—150 ts haljasmassi. Kattevilja (oder, kaer) tuleb

külvata esimesel külvivõimalusel ning mesika allakülv peab toimuma ajavahemikus kattevilja tärkamisest 1—2 pärislehe ilmumiseni.

Katteviljast hilisem külv hoiab ära mesika katteviljast üle kasvamise, mis põhjustaks alumiste lehtede laasumist ja talvekindluse alanemist.

Mesikas külvatakse ritta (reavahe 13—15 sm) ning äestatakse kohe pärast külvi sisse. Polli katsebaasi kogemustel tärkab laialkülvil korral mesikataimi rohkem kui reaskülvil (2 katseaasta keskmisena 33% võrra), kuid taimede väljalangemine külviaastal on umbes 2 korda suurem. Järelikult on õigem külvata ritta, kusjuures tuleb eriti jälgida, et rasketel muldadel ei satuks seemned sügavamale kui 1,5—2 sm ja kergedel muldadel 2—3 sm. Sügav seemendus on ohtlik sellepärast, et väikesed seemned ei taga idule küllaldaselt toitaineid ja idu ei jõua siis mullapinnale tungida.

Hooldamine ja kasutamine külviaastal. Kui mesikapõlule tekib enne taimede tärkamist mullakoorik, siis tuleb see tingimata purustada kas piikrulli või kergete äketega. Äestada tuleb aga ettevaatlikult, et mitte taimi vigastada.

Külviaasta hooldusvõtete hulka kuulub ka mesika niitmine, mille ajast ja kõrgusest sõltub valge mesika talvekindlus. Et augustikuu lõpus ja septembris toimub intensiivne varuainete kogumine mesika juurtesse, peab sel ajal olema ka küllaldaselt assimileerivat lehepinda. Nagu juba eespool märgitud, tuleb nii kattevilja alla kui ka katteviljata külvatud mesikas niita (ja kattevilja koristada) augustikuu I—II dekaadil umbes 15 sm kõrguselt. Nii kõrgelt niites jääb piisavalt lehti ja varrepungi, millest augusti lõpuks kasvab ädal. Ädal assimileerib vajalikke varuaineid, mis tallendatakse juurtes.

Kattevilja alla külvatud mesikas vabaneb õige agrotehnika korral kattevilja alt enamasti augustikuu algul. Seega jääb mesika pealsete ja juurte kasvuks aega keskmiselt 1—1,5 kuud. Kuusiku katsebaasi andmetel on oktoobri lõpus sisseküntud valge mesika maapealsete osade ja juurte kogumass kõikunud 13—95 tsentneri piires hektari kohta. Seda võib hilissügisel sisse künda haljasväetiseks rühvelkultuuridele.

Katteviljata külvatud mesika haljasmassi võib vastavalt vajadusele kasutada kas sileerimiseks, haljassöödaks või künda hilissügisel (septembrikuu lõpus või oktoobris) sisse haljasväetiseks rühvelkultuuridele.

Hooldamine ja kasutamine teisel kasvuaastal. Teise kasvuaasta kevadel võib mesikas pealmise mullakihi vahelduva sulamise ja külmumise tagajärjel kannatada. Selle tagajärjel rebenevad juured katki ja taimed kerkivad koos katkenud juureosadega mullapinnale. Seda kahjustust esineb peamiselt rasketel ja niisketel muldadel, kus Polli katsebaasi andmetel võib hävineda kuni $\frac{2}{3}$ talvitunud taimedest.

Kahjustuse all kannatavad kõige enam nõrgad ja keskmise tugevusega taimed. Kergitamise vastu mineraalmuldadel ei ole seni efektiivset võtet leitud, kuid õige agrotehnika rakendamisel (õige kasvukoha valik, varajane külv jne.), mis tagab taimedele tugeva juurestiku, võib kahjustuse miinimumini viia. Kuusiku katsebaasi kogemustel vähendab kahjustust mõnevõrra ka põllu rullimine vara kevadel (kui pealne mullakiht on 10—15 sm sügavusel sulanud).

Pealtväetisena antakse teise kasvuaasta kevadel 2 ts superfosfaati hektarile.

Esimese aasta mesika esimene niide tuleb koristada umbes juunikuu keskel, s. o. enne lehtede kolletumist alumisel varreosal. Erinevalt teistest liblikõielistest ei kasva mesikaädal juurekaelas asuvatest pungadest, mistõttu esimene niide tuleb koristada üsna kõrgelt, et taimedele jääks küllaldaselt rohelist lehti ja varrepungi. Seejuures tuleb arvestada ka mesikapõllu kasvutihedust ja taimede kõrgust. Tihedat ja kõrget mesikat tuleb niita kõrgemalt kui hõredat mesikat. Mesika esimese niite koristamise kõrgust saab üldiselt määrata vaid põllu ülevaatamisel, lähtudes eelkõige alumiste lehtede seisukorrast.

Teise aasta mesika esimese niite saaki (keskmiselt 130—170 ts hektarilt) võib sileerida või haljassöödaks kasutada.

Ädal, mis annab augustikuu I dekaadiks keskmiselt 150—180 ts haljasmassi, millele lisandub veel juurestiku näol umbes 60—90 ts hektarilt, küntakse haljasväetiseks taliviljadele.

Et haljasväetise efektiivsus ei olene niivõrd sisseküntud massist kui sissekünni ajast, tuleb mesikas küllaldaselt mullaniiskuse korral sisse künda umbes 2,5—3 nädalat enne taliviljade külvi. Mesika sissekütmiseks kasutatakse ketasnoaga varustatud atra. Mesikafaimede mahasurumiseks on atra korpuste ette kinnitatud raudlatt või plank. Mesika haljasmass tuleb sisse künda kergematel muldadel

17—18 sm sügavuselt ja raskematel 15—16 sm sügavuselt. Kordusküнди ei tehta. Peale sisseküнди on vaja põld tingimata rullida või äestada.

Edasine mullaharimine toimub analoogiliselt mustkesa harimisega.

4. Valge mesika seemnekasvatus

Valge mesika seemnekasvatus ei ole raske ülesanne, mistõttu iga majand peaks ise oma vajadusteks seemet kasvatama.

Seemnepõllu koht külvikorras peaks olema selline, et see aitaks ära hoida valge mesika umbrohuks muutumist. Kõige otstarbekam on, kui seemnepõld eelneb kesale. Pärast mesikaseemne koristamist tuleb põld randaalida või koorida ja jätta niimoodi talveks. Randaalimisel või koorimisel kaetakse varisenud seemned õhukese mullakihiaga, kus nad hakkavad idanema. Kui järgmisel kevadel ilmneb, et sügisel idanenud seemned on talve jooksul hävinenud ja kevadel ei tärka küllaldaselt uusi mesikataimi, siis tuleb põld väikese seemnenormiga üle seemendada ja äestada. Seejärel tuleb lasta mesikal katteviljata kasvada juuli lõpuni või augusti alguseni ning siis haljasväetisena taliviljadele sisse künda.

Seemnepõllu hooldamine. Seemnepõllule tuleks valge mesikas külvata kattevilja alla tavalises reaskülvis (13—15 sm). Siis jääb ära vahelharimine.

Seemnepõllule antavast fosfor- ja kaaliumväetistest on soovitatav pool anda mesikakylvile eelneva sügiskünni alla, ülejäänud osa aga katteviljale külvieelse kultiveerimise alla. Seega antakse katteviljale suurendatud fosfor- ja kaaliumväetiste annus.

Külviaja, külvi viisi ja mullaharimise suhtes kehtivad samad nõuded mis valge mesika haljasväetiseks ja söödaks kasvatamisel. Kahepoolset kasu (suureneb seemnesaak ja meetoodang) annab tarude toomine öitsemisperioodiks seemnepõldude lähedusse.

Seemnesemika koristamine ja masindamine. Mesika seemnepõllu koristamine peab algama siis, kui umbes $\frac{2}{3}$ seemnetest on valminud. Kaunad on selleks ajaks mustjas- või tumepruuniks ja seeme pruunikaskollaseks muutunud. Koristada võib kahel viisil.

1. Võib niita viljalõikajaga võimalikult kõrgelt. Sidumata vihud asetatakse kas rõuku, kuhilasse või hakki. Rõugud või kuhilad kaetakse põhu või spetsiaalse katusega. Masindamiseks sobib kõige paremini ristikuseemne peksumasin, mis puhastab ja ühtlasi kriimustab seemnekesta. Sageli on seemnemesika varred nii tugevad, et neid ei saa ristikuseemne peksumasinaga masindada. Sel juhul tuleb kasutada tavalist viljapeksumasinat.

2. Viimasel ajal on võrdlemisi laialt levinud kombainiga koristamine. Koristamist võib alustada siis, kui õieraagudel ei ole enam õisi ja vähemalt $\frac{3}{4}$ seemnetest on valminud. Et mesikavarred on puitunud, tuleb koristada võimalikult kõrgelt, nii et jämedam varreosa jääks kasvama. Kombaini peksukorvi peab vajalikult reguleerima. Kui olukord nõuab, tuleb koristada poole heedri laiuselt.

Kombainiga koristatud seeme tuleb kohe kuivatada 35—45° juures.

5. Valge mesika söödaks ja haljassvætiseks kasvatamise tasuvus

Valge mesika kasvatamine on seotud suhteliselt väikeste kulutustega. Näitena võib tuua valge mesika kasvatamisega seotud ökonoomilised arvestused happelistel muldadel. Mesikat kasutati komplekselt. Seejuures on pool lupjamisel tehtud kulutustest arvestatud mesika tootmiskuludeks. Aluseks on võetud Polli katsebaasis saadud keskmised näitajad.

Valge mesika kompleksel kasutamisel saadi esimesest niitest keskmiselt 150 ts ja sisseküntava ädala saagiks 170 ts hektarilt (+80 ts juurtemassi). Kui arvestada kõik kasvatamisega seotud kulutused ädalale, siis on esimese niite maksumuseks ainult koristamisega seotud kulud. Haljassöödana kasutades olid need ilma üldkuludeta ümmarguselt 20 rubla. Seega oli ühe söötühiku maksumus ilma üldkuludeta ainult 1,1 kopikat, kogumaksumus koos üldkuludega 1,5 kopikat, mis on põldheina haljassöödaks kasutamisest üle kahe korra odavam. Ligikaudu samasugused on kulutused ka esimese niite sileerimisel.

170 ts ädala ja 80 ts juurtemassi kasvatamiseks ja muldaviimiseks oli otseseid kulutusi ühe hektari kohta 23—24 rubla. Samal ajal olid 250 ts sõnniku kasutamisel

vastavad kulutused 37—38 rubla, s. o. 60% suuremad. Üldkulude juurdearvestamisel suurenevad haljasväetise eelised, võrreldes sõnnikuga, veelgi.

Pikaajalised katsed ja tootmiskogemused on näidanud, et võrdsed valge mesika orgaanilise massi (haljas-mass + juurtemass) ja sõnniku kogused annavad ligikaudu võrdseid talivilja enamsaake.

Järelikult hoiab majand, kasutades taliviljade väetamisel sõnniku asemel valge mesika haljasväetist, hektari kohta kokku umbes 14 rubla. Sellele lisandub veel kasum, mis saadakse esimesest niitest sööda näol. See sööt on kaks ja rohkem korda väiksema omahinnaga kui teised põllul kasvatatavad söödad. Peab märkima, et karbonaatsetel muldadel, mis ei vaja lupjamist, on valge mesika kasvata-misel tehtavad kulutused veelgi (30—40%) väiksemad.

АГРОТЕХНИКА БЕЛОГО ДОННИКА В ЭСТОНСКОЙ ССР

На эстонском языке

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе, 10.

*

Toimetaja A. Arak

Tehniline toimetaja A. Tõnisson

Korrektorid A. Nurmoja ja V. Leibak

Ladumisele antud 22. V 1961. Trükkimisele
antud 4. VI 1961. Paber 54×84, 1/16. Trüki-
poognaid 1,0. Formaadile 60×92 kohaldatud
trükipoognaid 0,82. Arvutuspoognaid 0,62.

Trükiarv 4000. MB-03574. Tell. nr. 3430.
Trükikoda «Kommunist», Tallinn, Pikk tn. 2.

Hind 2 kop.

2 kop.

A

23684

110.

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 01130179 5